

hand volkomen ontwikkeld, zoozeer zelfs, dat men in het manuscript bladzijden lange disputen kan lezen, gevoerd tusschen den novicen-meester en den twistzieken daemon, waarbij de opponenten elkander te lijf gingen met de grofste, theologische scheldwoorden. De daemon schijnt zijn werkelijke identiteit, ondanks al dit gepraat, nimmer te hebben geopenbaard, maar herhaalde steeds weer opnieuw een afgezant te zijn van Beëlzebub.

Een tijdje later onderging de rampzalige Carlo een reeks mishandelingen, welke men zou kunnen opvatten als een Europeesch equivalent van het Indische sirih-spuwen.

Niet alleen in het klooster, waar hij was gehuisvest, maar ook tijdens den dienst in diverse kerken en zelfs midden op den publieken weg besmeet zijn kwelgeest hem met allerlei vuil, groote stukken paardevijgen en stinkende excrementen van mensch en dier, of naaide hem genoemde onsmakelijkheden in zijn soutane, zoodat de arme jongeling van schaamte en schande niet meer wist waarheen hij zijn oogen moest wenden. Daarenboven werd de stakkerd een paar maal geheel van boven tot beneden met modderige, oude schoenzolen behangen.

(Wordt vervolgd).

Verborgene krachten in den mensch?

De Grieken leerden in de oudheid, dat ieder mensch, maar vooral de kunstenaar, soms geheel door zijn demon bezeten kan worden, ten goede of ten kwade. Door alle eeuwen heen stelden kunstenaars dan ook dikwijls de inspiratie voor als een gevleugeld, bovennatuurlijk wezen, dat hen met een mysterieuse kracht bezielde. O.a. deed de overleden schilder Toorop dit verscheidene malen.

In dit artikel wil ik echter niet schrijven over den kunstenaar in het algemeen, maar speciaal over den *mediamieken* kunstenaar.

Stijgt in zijn oogenblikken van inspiratie bij den kunstenaar de wil tot scheppen tot het supranormale, bij den mediamieken kunstenaar daarentegen is die wil niet aanwezig, zijn inspiratie komt vaak over hem *tegen zijn wil*, en doet hem *automatisch* produceeren. Hij schept *niet* zelf, in tegendeel, hij zelf wordt geheel uitgeschakeld, hij is slechts het *werktuig* van een hogere macht. Hoe passiever hij zich weet te houden, hoe volmakter zijn mysterieuse droom-kunstwerken door hem kunnen worden geproduceerd.

Wie ooit een mediamieken kunstenaar bij zijn kunstarbeid heeft gadeslagen, ziet dat de uitdrukking van zijn gezicht, zijn gebaren, ja zelfs zijn wezen een algeheele verandering schijnen te hebben ondergaan, dat een andere persoonlijkheid blijkbaar van hem bezit neemt.

Ook bij geniale kunstenaars, zooals o.a. bij Jan Toorop, kon men constateeren, dat zij vaak als in trance arbeidden. Maar de normale kunstenaar moet zich toch eerst, vóór alles, de techniek van zijn kunst door veel oefening en inspanning eigen maken.

De occulte kunstenaar heeft echter in het

geheel geen technische kunstontwikkeling noodig. *Des te meer* hij zich passief aan zijn droom-inspiratie overgeeft, des te dieper zal zijn trance-toestand zijn, en des te schooner en nobeler kunstwerken zullen door hem voortgebracht worden.

Sommige mediamieke kunstenaars produceeren slechts enkele kunstwerken op séances, maar dan is hun bovennatuurlijke schepingskracht voorgoed uitgeput. Anderen daarentegen kunnen zich zelf willekeurig in een soort trance-toestand brengen, en een kunstwerk ontstaat dan door hun hand.

De trance-kunstenaar werkt *automatisch*, *zijn hand wordt geleid*, hij weet bij den aanvang vaak in het geheel niet, wat zijn hand scheppen zal. Meestal heeft hij zich nimmer in de een of andere kunst geoefend. Doch opeens breekt er een tijd voor hem aan, of bij het houden van spiritistische séances of door een hevigen, innerlijken schok (dus explosief), dat zijn occult talent zich openbaart.

Trance-schilders vangen vaak hun schilderijen of teekeningen geheel onder aan het doek of papier aan, zij vliegen met penseel of potlood van den eenen naar den anderen kant, en niemand die hun arbeid gadeslaat, kan zich aanvankelijk indenken, wat het kunstwerk zal voorstellen. Maar ten laatste, soms reeds na een kwartier, soms echter langer, kan men vormen, kleuren en lijnen onderscheiden, en vaak zelfs na heel korten tijd is er een bijzonder kunstwerk gereed.

Ik ben er van overtuigd, dat in oer-oude tijden elk mensch een soort droom-kunstenaar is geweest. Misschien wel lang geleden in het geheimzinnige rijk Atlantis, waaraan sommige volkeren nog een donkere herinne-

ring bezitten, en waarvan oude liederen en legenden nog verhalen, o.a. het „Barzaz-Breiz” (Bretonsche Lied).

Daar verkeerden op geheel natuurlijke wijze de hogere geesten uit andere, onbekende sferen, en degenen, die nog aan menschelijke lichamen gebonden waren met elkander. Die hogere geesten inspireerden den menschen schoone kunstwerken, en ieder menschelijk wezen was toen een *kunstenaar*. Maar de eeuwen door is deze goddelijke droomgave verloren gegaan, slechts nog eenige enkelingen hebben tot op heden toe die gave behouden.

Bij sommige occulte schilders, zooals ik zelf ondervond, kan men slechts spreken van een kunstprestatie van hun onbekende, hun magische Ik. Bij anderen, zooals o.a. bij den schilder H. Mansveld, bij Mejuffrouw Jacoba C. Calkoen, Rulof, en den Engelschen politie-agent, waarvan in dit artikel werken worden besproken, is wel degelijk sprake van een macht, of liever gezegd een geest, buiten hun zelf om, die geheel bezit van hen neemt. Zoo verklaren zij het dan ook zelf. De sprekende gelijkenis hunner kunstwerken, zooals o.a. bij den schilder Mansveld, met de werken van den overleden kunstenaar, door wiens geest zij worden beziel, pleit zeer voor deze theorie.

De mediamieke kunstenaar H. Mansveld (geb. 18 Nov. 1874) heeft reeds vele occulte kunstwerken geproduceerd, zowel schilderijen en pastels als beeldhouwwerken.

Hij heeft iets phenomenaals. Wanneer men hem in trance aan den arbeid ziet, en hem als 't ware een geheel andere persoonlijkheid ziet aannemen, dan kan men dadelijk constateeren, hoe wonderbaarlijk en onverklaarbaar zijn occulte gave eigenlijk is.

Hij verhaalde mij, naar aanleiding van mijn vraag, op welke wijze zijn mysterieuse gave zich het eerst heeft geopenbaard, het volgende:

„Aanvankelijk was ik huis- en decoratieschilder, en had ik nimmer eenig talent voor kunstschilder bezeten. Maar jaren geleden had ik de gewoonte om met eenige vrienden samen te komen, en spiritistische séances te houden. Op een dezer zittingen werd plotseeling aangekondigd, dat de geesten van mij, die nog nimmer éénig talent voor schilderen had getoond, een *kunstschilder* wilden maken. Het scheen mij zelf natuurlijk eenigszins wonderlijk toe, ja, zelfs onmogelijk! Maar bij iedere volgende séance werd ons het zelfde geboodschap.

„Op een dag nam ik toen potlood en papier mee, en na eenigen tijd te hebben aangezeten, geraakte ik in trance. Door een

onweerstaanbaar iets gedreven, teekende ik toen ééne lijn, of liever gezegd, er werd geteekend dóór mijn hand, en het duurde twee uren, eer ik daarmee klaar was! Ten laatste, toen ik eindelijk op mocht houden, was ik dood en dood op.

„De volgende maal liep het wat vlugger van stapel, en zoo, langzamerhand, is mijn eerste studie ontstaan”.

Mansveld is er van overtuigd, dat veel gestorven schilders door zijn hand arbeiden en zijn schilderijen dragen dan ook groote gelijkenis en geheel het karakter van hun kunstwerken.

Zoo heeft hij veel schilderijen gemaakt, die zeer goed van Jacob Maris of Théophile de Bock konden afkomstig zijn, of ook van de eveneens reeds lang overleden Fransche schilders Dulaque, Leseur, of de Duitsche kunstenaars Carl Bendler, Heinrich Kaulbach, enz.

Ook een overleden Arabische schilder, Ben Habid, werkt door zijn hand. Die exotische schilderijen, zijn van een bijzondere schoonheid, vooral wat kleur en compositie betreft. Zij stellen vaak de haven van Algiers voor, of andere stadsgedeelten, terwijl Mansveld natuurlijk nimmer die stad heeft bezocht.

Op een avond had ik het geluk, den occulten kunstenaar Mansveld bij zijn trance-werk te kunnen gadeslaan. Het scheen mij toe, als onderging hij een geheele gedaante-verwisseling, en men kon duidelijk het moment, waarop trance-toestand intrad, bemerken.

Hij zette zich voor zijn doek, dat reeds op den schilders-ezel stond, en begon met groote zekerheid met pastelkrijt te teekenen. Van tijd tot tijd scheen het echter, of zijn hand eenigszins onzeker, naar een bepaald pastelkrijt in zijn schilderskist door een onzichtbaren leider werd gevoerd. Maar verder zag men bijna geen onderscheid tusschen hem en een normalen kunstenaar, die aan den arbeid is.

Hij teekende dien avond gezichten uit Brugge, een wondermooi visioen eener kathedraal in maanlicht. Door de geesten van gestorven Fransche schilders, waarvan hij reeds bij den aanvang der séance de namen had genoemd, werd hij geïnspireerd.

Nadat hij ongeveer twee uren had geteekend, ontwaakte hij langzamerhand uit zijn trance-toestand, en keerde tot de werkelijkheid terug.

In Berlijn heeft Mansveld in 1926 een tentoonstelling zijner occulte kunstwerken gehouden, en vele vooraanstaande Duitsche

critici interesseerden zich voor zijn mediamieke schilderijen en beeldhouwwerken.

Ook ten huize van den bekenden Russischen Dr. Marianoff, kunstcriticus, heeft Mansveld veel schilderijen in trance geschilderd. Een Russin, een muziek-medium improviseerde op de piano, wat het intreden van den trance-toestand bij Mansveld zeer bevorderde. Hij schilderde dan met ongehoofelijke snelheid, zeldzame kunstwerken, en alles geschiedde, zooals ook nu nog, met de *linkerhand*, terwijl hij in het geheel niet linksch is!

Vaak ziet hij het kunstwerk, dat hij in trance scheppen zal, bij den aanvang reeds duidelijk geheel voor zich, meestal echter blijft het een mysterie voor hem, en onderscheidt ook hij zelf het werk pas, wanneer het geheel gereed is.

Het medium Mansveld is er vast van overtuigd, dat zijn kunstwerken geen automatische uitingen zijn van het onbekende, magische Ik, maar hij gelooft onvoorwaardelijk, dat hij van tijd tot tijd door een vreemde persoonlijkheid wordt in bezit genomen, die door hem schept.

Mejuffrouw Jacoba J. C. Calkoen, eveneens een buitengewoon begaafd medium, werd in 1866 geboren.

Nog nimmer had zij geteekend of geschilderd. Doch eenige jaren geleden, nadat zij aan verscheidene séances had deelgenomen, werd zij dikwijls in trance geïnspireerd kleine teekeningen te maken, en later om groote kunstwerken te scheppen, die vaak een geheel muur in beslag nemen.

Vooraf de exotische kleuren dezer kunstwerken zijn hoogst merkwaardig, en doen denken aan Byzantijnsche fresco's.

Zij deelde mij mee, er van overtuigd te zijn te worden geïnspireerd door de gestorven schilders Vincent van Gogh, Jan Toorop en Mathijs Maris. Ook is mejuffrouw Calkoen er van verzekerd, dat haar mediamieke kunstwerken zich steeds zullen volmaken, naar mate haar contact met deze onbekende sfeer zuiverder wordt.

Deze occulte kunstenaress heeft ook in trance romans en gedichten geschreven, en spreekt vaak geïnspireerd.

Het schilder-medium Rulof werd 1898 geboren. Als kind kon hij vaak gebeurtenissen, die zouden plaats hebben, voorspellen.

Oorspronkelijk was hij chauffeur, en kon in het geheel niet teekenen of schilderen.

Ongeveer drie jaar geleden evenwel, kwam hij des winters eens heel laat, na hard te hebben gewerkt, van de garage naar huis, en zette hij zich voor de kachel om zich te

warmen. Opeens bespeurde hij een eigenaardig gevoel in zijn rechterarm, een soort kramp. Hij meende, dat hij erge kou had gevat, en wilde zijn arm door kachel-warmte genezen. Maar plotseling bemerkte hij, dat hij een onweerstaanbaren drang tot teekenen voelde. Hij greep papier en potlood, en weldra voelde hij dat zijn hand werd geleid, geheel buiten zijn wil om, en zijn eerste teekening ontstond.

Sedert dien avond heeft hij reeds veel in trance geteekend en geschilderd. (Zie het T. L. Oct. '33.)

Een Engelsch politie-agent, die nog nimmer eenig talent voor teekenen had bezeten, werd opeens, na een spiritistische seance, die hij had bijgewoond, door een onverklaarbare macht gedwongen in trance-toestand, geestverschijningen te teekenen.

Hij heeft veel interessante kunstwerken gemaakt, waarvan indertijd reproducties in verschillende Engelsche tijdschriften werden gepubliceerd.

Ik zelf heb van mijn jeugd af geteekend, later ook geschilderd. De teekening en de schilderij, die hier worden gereproduceerd,¹⁾ werden door mij *automatisch* gemaakt, buiten mijn wil om, door een onverklaarbaren drang gedreven. Deze inspiratie is geheel anders dan de gewone inspiratie van den kunstenaar, ontstellender nog, heviger, bijna demonisch. Mijn hand werd daarbij geleid, zooals ik reeds opmerkte, *zonder dat het met mijn eigen wil gebeurde*. Héél zelden heb ik iets dergelijks ondervonden, en ik kan er geen verklaring voor vinden.

Toch ben ik er van overtuigd, dat het bij mij een werking betreft van het magische Ik,²⁾ dat soms één oogenblik sterker is dan wij zelf, en zich gelden laat. Waarom en hoe kan ik onmogelijk verklaren, men werkt echter op zoo'n moment geheel anders dan men gewend is, en weet niet, wat er onder zijn hand zal ontstaan. Men is slechts werktuig, géén schepper van het werk.

Dat echter beide mogelijk is, zoowel de geheimzinnige inspiratie zuiver en alleen door een bepaalden geest en die van het magische Ik, waarbij iemand in beide gevallen geheel als „werktuig” om te produceeren wordt gebruikt, daarvan ben ik overtuigd.

MIEK JANSSEN.

¹⁾ Wegens technische bezwaren is dit niet geschied. Red.

²⁾ De onderbewuste persoonlijkheid, of de eigenlijke geestelijke persoonlijkheid, zooals die, bevrijd van het stoffelijk lichaam, in de geestenwereld optreedt. A. J. G.